

Andfågelräkningar i Finjasjön under perioden 1970–2023

Göingebygdens Biologiska Förening har inventerat andfåglar i Finjasjön sedan 1970 samt i två näraliggande våtmarker sedan 1995 respektive 2002.

Långa inventeringsserier ger unik kunskap om förändringar och i denna text presenteras de rön som gjorts fram till 2023.

Text & foton: Thomas Johnsson

Bakgrund

I november 1969 tar framlidne GBF:aren Jan-Eric Nilsson initiativet till den första andfågelräkningen i Finjasjön, ytterligare en räkning görs i januari 1970 och den tredje blir i september samma år. Fram till idag, september 2023, har vi genomfört hela 241 räkningar i Finjasjön – och vi kan konstatera, inte utan viss stolthet, att vi aldrig hoppat över någon planerad räkning under alla dessa 54 år! Låt vara att vi någon gång p.g.a. storm eller dimma fått senarelägga en räkning med några timmar eller en dag.

Under perioden 1970–77 genomförde vi fem till nio räkningar per år och under tiden 1978–85 blev det tre räkningar per år (januari, mars och september) för att harmonisera med internationella andfågelräkningar i bl.a. Europa och Afrika. Efter en häckfågelinventering i sjön 1985 har vi varje år utökat med ytterligare en räkning i början av maj månad; detta för att om möjligt få en uppfattning om sjöns häckfågelfauna.

Sedan Magle våtmark anlades 1995 med syftet att reducera näringsämnen (fosfor och kväve) ur det renade avloppsvattnet

från reningsverket, har vi även räknat dess andfåglar. Detsamma gäller Stoby våtmark, som anlades 2002 – och då som ett utjämningsmagasin för att ta emot stora regnmängder i östra Hässleholm (Genabacken). Båda våtmarkerna räknas med samma intervall som i Finjasjön.

Syftet med samtliga räkningar har varit att ingå i både ett nationellt och ett internationellt projekt som övervakar fågelarternas populationsvariationer över åren men också som ett lokalt miljöövervakningsprojekt, där vi bl a kunnat följa utvecklingen i den hårt miljöbelastade Finjasjön.

Vi har ofta varit omkring tio inventerare vid varje räkning och en räkning tar i medeltal ca 2,5 timmar. Det innebär att en andfågelräkning tar totalt 25 arbetstimmar i anspråk. Har vi då genomfört 241 räkningar hittills kan vi summera en total arbetsinsats under alla dessa år om drygt 6 000 arbetade timmar! Något vi gjort med sann glädje och för att vår förenings främsta uppgift är att följa, värna och skydda den biologiska mångfalden.

Finjasjön är en av Skånes största sjöar. Det är en 10,4 km² stor slättsjö i närheten av Hovdala slott, strax utanför Hässleholms centrum. Finjasjön tar emot vatten från ett område som är 24 gånger större än sjöns yta och som till cirka 10 % utgörs av jordbruksmark. Maxdjupet i sjön är ca 12 m och medeldjupet är 3,8 m. Grunda områden finns framför allt i den norra och nordvästra delen av sjön.

Sjön är nivåreglerad via en dammlucka vid avrinningen i Almaån. Regleringen görs för att sjön på sommaren ska behålla en bra normalvattennivå för bad, fiske, natur och vattenaktiviteter.

Finjasjön har under många år varit hårt belastad av föroreningar. Under 1900-talets första hälft släpptes obehandlat avloppsvatten ut i sjön. 1938 förelades dock Hässleholms kommun vid vite att sluta släppa ut orenat avloppsvatten. Ett reningsverk anlades så småningom och därefter har reningen i Hässleholms reningsverk successivt förbättrats.

Från slutet av 1970-talet fram till mitten av 1990-talet nådde siktdjupet och

Trålfiske 3 november 2015.

utbredningen av bottenvegetationen extremt låga nivåer medan algbloomingarna, främst sommartid, täckte vattenytan med en tjock blågrön, grön eller gulgrön hinna.

1974 krävde åtta föreningar med anknytning till Finjasjön en restaurering av sjön och 1983 drev GBF kampanjen

”Främja Finjasjöns Friska Framtid”. Allt för att påverka våra beslutsfattare att något måste göras för att förbättra sjöns vattenkvalitet.

Redan 1980 hade kommunen tagit fram en strategi för att restaurera sjön, vilket bl.a. ledde fram till att man under perioden

Fåglar i Finjasjön 23 oktober 2015.

1984–91 utförde omfattande muddring av bottensediment i sjön till en kostnad av omkring 40 miljoner kronor. Tyvärr gav inte åtgärderna de resultat man önskade och man avbröt därför arbetet. Sedan dess har man inventerat näringstillförseln i tillrinande vattendrag. 1992 påbörjade man ett omfattande och framgångsrikt reduktionsfiske av djurplanktonätande vitfisk (cypri- nider), 1995 skapade man Magle våtmark för att reducera näringsämnen i avlopps- vattnet och sedan 2009 har man ett dämme i Almaån under sommaren. Reduktionsfis- ket pågår fortfarande och har god effekt på vattenkvaliteten men ytterligare åtgärder kommer att krävas på sikt! Den tidigare "Finjasjögruppen" har ersatts av en "Sjö- och vattendragsgrupp" men sjön och dess problem står alltid högt upp på agendan.

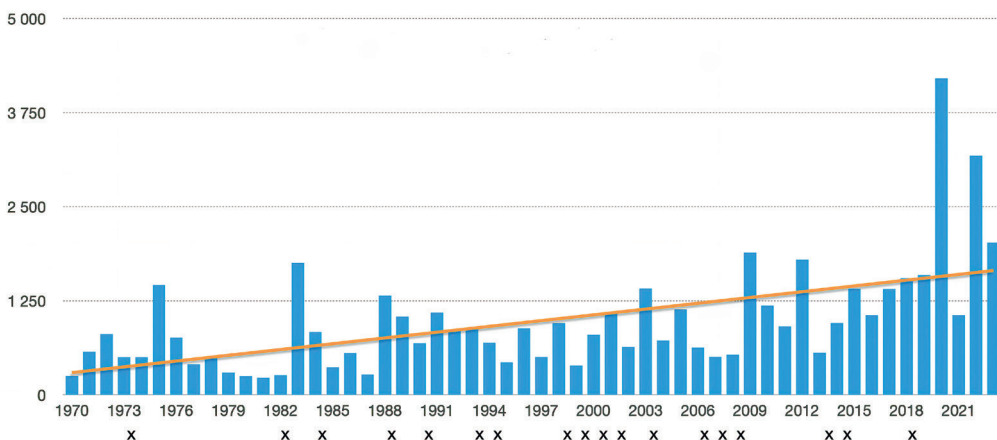
Under våren och sommaren 2023 upp- mätte man ett siktdjup i sjön på hela tre meter och rikligt med både bottenvegeta- tion och djurplankton. Det myckna regnan- det under sensommaren sköljde sannolikt ut mycket näring i sjön, vilket orsakade en sen, relativt kraftig algblooming det året (Mats Bengtsson, muntl).

Resultat

När det gäller redovisningen av 54 års andfågelräkningar tänker jag att vi börjar med att titta på det totala antalet individer som under åren noterats vid räkningarna i januari, maj och september (Figur 1–3). Räkningarna i mars månad lämnar vi den- na gång utan kommentarer.

Vi noterar att vid samtliga månads- perioder har det totala antalet individer ökat, speciellt under januari och septem- ber (se orangea trendlinjer). Detta beror huvudsakligen på att sjöns vattenkvalitet blivit bättre, undervattenvegetationen bli- vit rikligare och att födotillgången i den näringsrika sjön är god samt – inte minst – att antalet grågäss och vitkindade gäss ökat markant sedan 2010-talet.

Att antalet övervintrande fåglar ökat i sjön beror sannolikt också på mildare vintrar och därmed färre perioder med isläggning. I januari 2020 rastade t.ex. extremt många individer i sjön: 3 991 (!). Några arter förekom i stor mängd: Sot- höna (1 500 ex), grågås (1 136 ex), gräs- and (482 ex) och vigg (472 ex). Året efter, 2021, låg isen över sjön och antalet över-

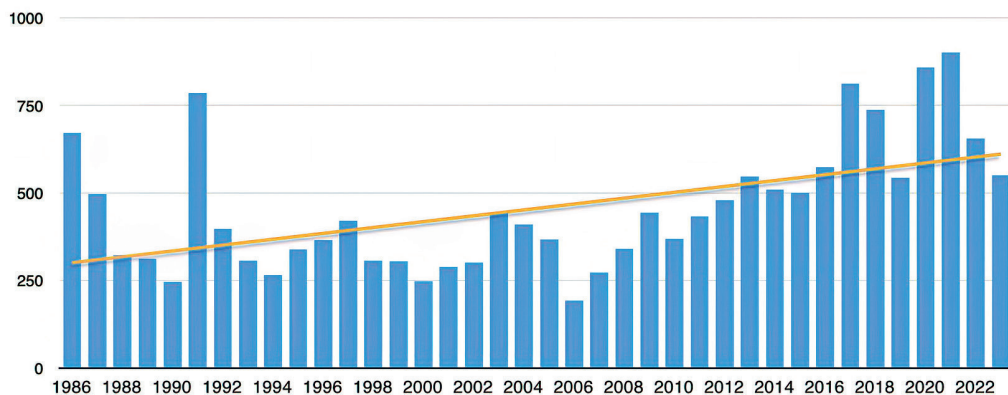

Figur 1. Totalt antal fågelindivider i Finjasjön i januari åren 1970–2023.

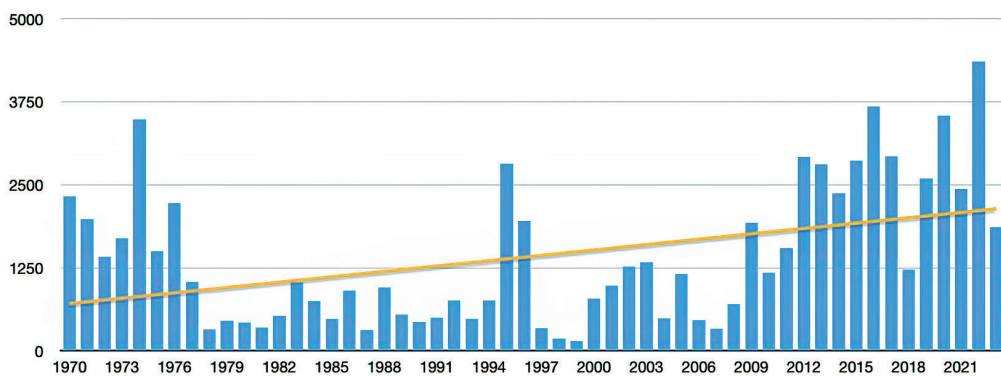
Totalt antal individer 1970–2019 (50 år): 42 088 med medeltalet 842 individer.

Totalt antal individer 2010–2019 (10 år): 12 424 med medeltalet 1242 individer.

X: islagda vattendrag (uppgifter från 1970–88 är osäkra).

Figur 2. Totalt antal fågelindivider i Finjasjön i maj åren 1986–2023.

Figur 3. Totalt antal fågelindivider i Finjasjön i september åren 1970–2023.

vintrande fåglar sjönk till ringa 446 individer, och inga sothöns noterades!

Vi har även under senare år sett att betydligt fler fåglar rastar i sjön under oktober och november än i början av hösten. I oktober 2016 räknades t.ex. över 6 000 individer i sjön i mitten av månaden, och så har det även fortsatt framgent.

Syftet med majräkningen i sjön från och med 1986 var ju att försöka få en uppfattning av vilka arter och hur många par som häckar i sjön. Till viss del har vi fått en generell bild av sjöns häckfågelbestånd under åren: Grågås, knölsvan, knipa och sothöna (de två sistnämnda efter en kraftig nedgång under slutet av 1970-talet till mitten av 1990-talet) har ökat, grågåsen

mest markant, medan skäggdopping och kricka minskat! Följande arter är sannolikt inte längre häckande i sjön: Gravand, brunand och storskrake.

Vi stannar kvar vid sjöns häckande fåglar; vid tre tillfällen har vi nämligen gjort speciella häckfågelinventeringar: 1975, 1985 och 2016. I Tabell 1 har jag artvis ställt samman resultatet av dessa inventeringar men också artvis lagt till följande från våra septemberräkningar: Totalt inräknade individer under hela perioden (1970–2023), maxantal vid ett tillfälle, antal inventeringsdagar då arten observerats och hur vi bedömer populationsutvecklingen under 30 år, lokalt och regionalt.

Tabell 1. Häckande fågelarter i Finjasjön åren 1975–2016, totalt antal individer 1970–2023 samt antal observationsdagar och beståndsutveckling.

	Häckfågel-inventering			Status	Totalt antal ind.	Max-antal (år)	Antal obs- dagar av 54	Bestånds- utveckl. 30 år Finjasjön	Bestånds- utveckl. 30 år Skåne	Kommentarer
	1975 par	1985 par	2016 par		(sep)	(sep)	(sep)	1994-2023	1980-2010	
Knölsvan	5	3	12	Hs+f	1 673	117 (2016)	53	Ökning	Stabil	Har ökat både som häckande, "översomrande" och rastande i sjön. Max 212 ex 2014-10-18.
Grågås	0	1	29	Hs+f	14 937	3 677 (2022)	22	Stark	Stark ökning	Har ökat kraftigt sedan 2010-talet, ökning både som häckande, "översomrande" och rastande. Stannar vintern igenom om isläget tillåter det. Ofta den talrikaste arten i sjön numera.
Gravand	1	1	0	(Hf)+F	-	-	-	Minskning	Stark	Häckade tidigare med enstaka par, ökning dock ej årligen! Häckar inte numera
Gräsand	30	38	13	Hs+f	17 431	791 (1996)	54	Minskning	Ökning	Max 1 050 ex 2014-10-18!
Skedand	3	2	0	(Hf)	366	73 (1995)	31	Minskning	Stabil?	Osäkert om den numera häckar regelbundet!
Kricka	15	3	0	(Hs)+f	3 741	445 (1974)	50	Minskning	Minskning	Osäkert om den numera häckar regelbundet!
Årta	1	1	1	(Hf)	2	1 (1995)	2	Stabil	Minskning?	Sällsynt, ej årlig häckfågel i sjön. Max 10 ex 2018-04-08.
Brunand	1	0	0	(Hs)+f	2 090	283 (1970)	35	Minskning	Minskning	Osäkert om den numera häckar regelbundet! Max 500 ex 2015-10-21.
Vigg	30	3	3	Hs+f	3 785	691 (1974)	46	Stabil	Ökning	Har ökat som rastande fågel sedan 2010-talet efter en mycket kraftig nedgång sedan början av 1980-talet. Sparsam häckfågel numera. Max 1 000 ex 2014-10-18.
Knipa	35	25	26	Hs+f	2 320	207 (2017)	43	Stabil	Stark ökning	Har ökat sedan 2010-talet efter en mycket kraftig nedgång sedan slutet av 1970-talet. Max 300 ex 2013-08-17.
Storskrake	7	2	0	(Hs)+f	496	208 (1974)	21	Minskning	Ökning	Har i princip försvunnit från sjön i september från mitten av 1980-talet. Anlände tidigare i stora mängder senare på hösten och stannade ofta under vintern beroende av isläget. Max 1 037 ex 2009-03-15.
Smådopping	1	0	2	Hf	22	15 (2016)	10	Ökning	Stark ökning	Häckar mer gärna i mindre sjöar och dammar!
Skäggdopping	100	206	45	Hf	7 198	434 (1984)	54	Minskning	Minskning	Har minskat mycket kraftigt sedan rekordåren kring mitten av 1980-talet, både som häckande och rastande fågel. Enstaka individer kan övervintra milda vintrar.
Gråhäger	0	0	0	Hs+f	827	73 (1983)	51	Stabil	Ökning	Enstaka häckningar har konstaterats i sjöns närhet, dock inga stora kolonier!
Rörhöna	10	1	0	(Hf)	-	-	-	Minskning	Stabil	Häckar gärna i mindre sjöar och dammar!
Sothöna	90	10	32	Hs+f	11 178	864 (2020)	46	Stark ökning	Ökning	Har ökat sedan mitten av 1990-talet men har åter minskat de senaste 2-3 åren! Max 1 500 ex 2020-01-12.

SUMMA (par) 329 296 163

Teckenförklaring:

Hs = Häckande stannfågel; Hf = Häckande flyttfågel; Hs+f = Häckfågel, en del stannar, andra flyttar; (Hs)+f = Ej regelbunden häckfågel numera; F = Flyttande gäst, passerar området; Fs = Flyttande gäst, dock sparsamt förekommande; Å = Finns inom området större delen av året; T = Tillfällig, fåtal observationer.

Tabell 2. Rastande fågelarter i Finjasjön i september åren 1970–2023, totalt antal individer, maxantal per räkning, antal observationsdagar samt beståndsutveckling.

Status	Maxantal				Bestånds- utveckl. 30 år Finjasjön 1994-2023	Bestånds- utveckl. 30 år Skåne 1980-2010	Kommentarer
	Totalt antal ind. (sep- räkn.)	vid and- fågel- räkn. (sep- räkn.)	Antal obs- dagar (sep- räkn.)				
Sångsvan	Å & F	606	66 (2016)	28	Stark ökning	Stark ökning	Har ökat i sjön i september sedan början av 1990-talet. Anlände tidigare i stora mängder senare på hösten och stannade ofta under vintern beroende av isläget. Har dock inte häckat i sjön. Max 550 ex 2013-04-09.
Tundrasvan	F	0	0	0	-	-	Sparsamt förekommande senare på året! Dock 430 ex 2014-10-18.
Bläsgås	F	9	9 (1995)	1	-	-	Sparsamt förekommande senare på året! Max 500 ex 2019-10-24.
Sädgås	F	0	0	0	-	-	Sparsamt förekommande senare på året!
Spetsbergsgås	Fs	0	0	0	-	-	Sparsamt förekommande senare på året! Max 55 ex januari-februari 2022.
Kanadagås	F	68	33 (2005)	10	-	Stark ökning	Har mig veterligen aldrig häckat i sjön. Max 700 ex 2013-03-18.
Vitkindad gås	F	4	4 (2022)	1	Stark ökning	Stark ökning	Arten har bara observerats rastande vid ett tillfälle under septemberräkningen; 2022. Under vinterhalvåret kan man dock se stora flockar i sjön, max 1 100 ex 2014-10-18!
Prutgås	Fs	4	3 (1992)	2	-	-	Enstaka individer och små flockar rastar under vår- och höststräcket i sjön.
Snatterand	Fs	64	20 (2019)	7	Ökning	Stark ökning	Har inte häckat i sjön. Några par häckar dock i näraliggande Magle våtmark. Max 75 ex 2015-10-30.
Stjärtand	F	249	51 (2019)	28	-	Minskning	Enstaka individer och små flockar rastar under vår- och höststräcket i sjön. Max 90 ex 2012-10-02.
Bläsand	F	7 185	1 300 (1995)	50	-	Stabil?	Förekommer i högst varierande antal i sjön under sträcktider. Extremt många individer 1995 och 2019. Häckar inte i sjön.
Rödhuwad dykand	T	0	0	0	-	-	Observerad med enstaka individ vid fyra tillfällen 2017-2021.
Bergand	F	101	96 (1977)	4	-	-	Sparsamt till sällsynt förekommande senare på året! Max 20 ex 2018-04-23.
Ejder	F	0	0	0	-	Minskning	Rastar ibland i sjön under vårsträcket i april, då flockar tvärrar över Skåne på sin väg till Östersjön. Max 163 ex 2018-04-15.
Sjöorre	F	48	25 (1995)	5	-	-	Rastar ofta i mindre flockar under sträcket, dock max 350 ex 2008-09-11.
Svärta	F	7	7 (1995)	1	-	Stabil	Rastar i mindre flockar under sträcket. Max 32 ex 2014-10-18.
Alfågel	Fs	0	0	0	-	-	Rastar sällsynt i enstaka eller i mindre flockar under sträcket. Max 23 ex 2009-11-09.
Salskrake	F	1	1 (1973)	1	-	-	Anländer senare under hösten, stannar ibland över vintern. Max 38 ex 2022-02-23.
Småskrake	F	35	20 (1995)	10	-	Minskning	Rastar sällsynt i enstaka eller i mindre flockar under sträcket. Max 36 ex 2014-10-15.
Smålom	Fs	0	0	0	-	-	Observerad sept-april. Max 39 ex 2001-04-23.
Storlom	F	11	3 (2001)	5	-	Ökning?	Enstaka individer och små flockar rastar under vår- och höststräcket i sjön. Max 6 ex 2017-10-16.
Svarthakedopping	Fs	4	2 (1973)	2	-	Utgången	Enstaka individer och små flockar rastar under vår- och höststräcket i sjön. Max 11 ex 2008-04-07.

Teckenförklaring:
Hs = Häckande stannfågel; Hf = Häckande flyttfågel; Hs+f = Häckfågel, en del stannar, andra flyttar;
(Hs)+f = Ej regelbunden häckfågel numera; F = Flyttande gäst, passerar området; Fs = Flyttande gäst, dock sparsamt förekommande; Å = Finns inom området större delen av året; T = Tillfällig, fåtal observationer.

Tabell 2 – forts. Rastande fågelarter i Finjasjön i september åren 1970–2023, totalt antal individer, maxantal per räkning, antal observationsdagar samt beståndsutveckling.

Status		Maxantal			Bestånds- utveckl. 30 år Finjasjön 1994-2023	Bestånds- utveckl. 30 år Skåne 1980-2010	Kommentarer
		Totalt vid and- antal ind. (sep- räkn.)	fågel- räkn. (sep- räkn.)	Antal obs- dagar (sep- räkn.)			
Svarthalsad dopping	Fs	1	1	1	-	Stabil	Rastar sällsynt med enstaka individer.
Gråhakedopping	F	6	3	4	-	Stark ökning	Enstaka individer och små flockar rastar under vår- och höststräcket i sjön. Max 11 ex 2014-10-18.
Storskarv	Å	1 664	372 (2019)	34	Stark ökning	Stark ökning	Fanns inte i sjön före 1990. Har dock ökat sedan början av 2000-talet.
Rördrom	Hf?	0	0	0	-	Stark ökning	Svårt att konstatera häckning. Hörs ropa vissa vårar.
Silkeshäger	T	0	0	0	-	-	Observerad en gång: 1 ex 2019-04-30.
Ägretthäger	Å	13	17 (2020)	5	Stark ökning	-	Har ökat kraftigt sedan 2018. Observeras numera hela året. Max 17 ex 2020-09-24.
Vattenrall	Hf	0	0	-	-	Ökning?	Upp till 5 ex har noterats år 2003.
Småfl. sumphöna	Hf?	0	0	0	-	Minskning	Endast en observation; sept-okt 2014.

Den talrikast förekommande arten är gräsanden (totalt 17 431 individer under 54 år) men kommer sannolikt snart att bli "omsprungnen" av grågåsen (redan 14 937 individer trots sen invandrare till sjön) och på tredje plats sothönan (11 178 individer). Då det gäller maxantal individer vid en och samma räkning leder grågåsen stort (3 677 individer) med bläsanden (1 300 individer) och sothönan (864 individer) på platserna därefter. Två arter har rapporterats vid varje räkning, gräsanden och skäggdoppingen, medan knölsvanen uteblivit vid en räkning.

Resten av den här sammanställningen fokuserar vi på våra septemberräkningar och vi börjar med att jämföra det totala antalet individer i september med siktdjupet (sommarmedelvärdet) i sjön. Vi ser att trendlinjerna i graferna pekar mot ökat antal individer och ett allt bättre siktdjup och vi kan även se en relativt god korrelation mellan antal fåglar och siktdjupet: "Ju bättre siktdjup desto fler fåglar"! Även indelningen i femårsintervall, för att jämföra ut ev årliga yterligheter, visar på ett ökat antal rastande fåglar, framförallt efter de katastrofala åren under 1980- och 1990-talen. Under denna

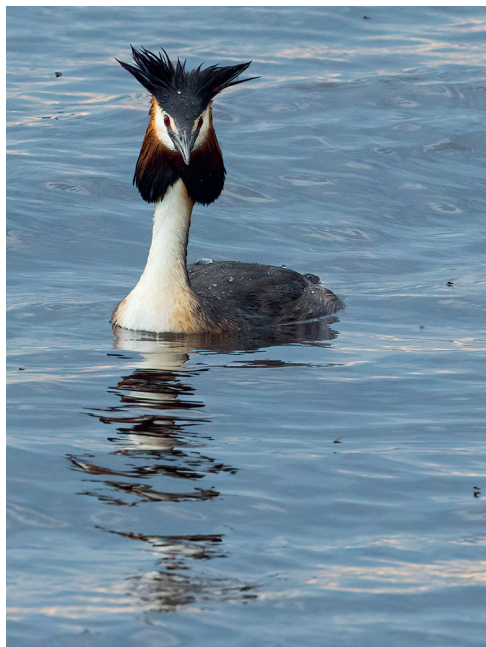
period var siktdjupet ibland nere på under 20 cm, d.v.s rena rama "grönsakssoppan"!

De åtgärder som jag beskrivit tidigare har alltså haft en positiv effekt på sjöns välmående och för dess rastande och häckande fåglar.

Vi noterar dock att artsammansättningen har förändrats under dessa drygt 50 år, och vi ska därför titta på några specifika arter som antingen har ökat eller minskat i sjön. Vi börjar med tre arter som ökat (knölsvan, sångsvan och grågås), två arter som minskat (storskrake och skäggdopping) och tre arter som återtagit tidigare numerär (vigg, knipa och sothöna).

Knölsvanen har ökat både som häckande och rastande par/individer, samtidigt som flockar med översomrande exemplar, ofta unga svanar, ökat. Allt frodigare bottenvegetation och grunda strandzoner ger ökad tillgång till föda, vilket gynnar arten.

Sångsvanen har ökat generellt i Sverige, både som rastade individer under flyttningen men framförallt som häckande par även i södra halvan av Sverige. Det sistnämnda gör att vi oftare ser svanarna redan i september månad – tidigare anlände de senare under hösten. De söker regelbundet föda

Skäggdopping i Finjasjön 19 maj 2016.

på fälten runt sjön och gynnas av höstsådda grödor.

Grågåsen är den art som ökat mest markant – nästan explosionsartat – under 2000-talet och är väl den mest "jämförelsestörande posten" när vi jämför totalsummorna för Finjasjön från 1970-talet med dagens siffror. Jordbrukets ändrade brukningsmetoder med ökad tillgång till föda för gässen är väl det som främst ligger bakom ökningen. Det kan vara lite svårt att "få grepp" om antalet rastande gäss i sjön, då de tämligen oregelbundet kan dra iväg ut på födosöksturer till olika jordbruksmarker.

Några arter har minskat rejält – hit hör *storskraken* som i stort sett försvunnit som häckfågel på grund av sjöns dåliga vattenkvalitet och förändrade fiskfauna. Den förekommer numera inte heller senare på hösten i stora, rastande flockar. På 1970-talet ansågs Finjasjön vara av nationellt värde för både rastande sångsvanar och storskrakar, vilket sannolikt inte är fallet längre.

Skäggdoppingen är ytterligare en art som minskar rejält, främst från mitten av 1980-talet, då över 200 par häckade i sjön. Vi förvånades då över att så många par kunde häcka i sjön och finna föda, trots ett uselt siktdjup – och blev aldrig riktigt kloka på det! Vid häckfågelinventeringen 2016 häckade endast ca 45 par i sjön och arten har aldrig återhämtat sig trots bättre vattenkvalitet. Kanske kan det bero på att man under reduktionsfisket från 1992 och framåt ändrat på sammansättningen av sjöns fiskfauna, genom att ha tagit upp en bra bit över 1 000 ton vitfisk ur sjön? Dock har en liten ökning skett under senare år, sannolikt beroende på att ett dämme hindrar förekomsten av extrema lågvattennivåer i sjön på sommaren.

Några arter har återtagit sina gamla numerär från 1970-talet – det är fallet med *viggen*, som visserligen minskat rejält som häckfågel, men som i september förekommer i ungefär samma antal som under 1970-talet.

Knipan är ju, liksom *viggen*, en dykand och därmed beroende av ett bra siktdjup i sjön för sitt födosök. Den vill också ha tillgång till en frisk undervattenvegetation med tillhörande molluskfauna. *Knipan* är väl den art som tydligast har responderat på sjöns vattenkvalitet – och har därför återtagit sina tidigare numerär.

Sothönan, slutligen, var i det närmaste helt borta från sjön under 1980-talet och halva 1990-talet. Sannolikt till följd av både några svåra isvintrar i norra Europa och sjöns usla vattenkvalitet men har alltså återhämtat sig rejält, inte som häckfågel men väl som rastande i september månad. De låga siffrorna under de senast tre åren oroar dock!

För att ni ska få en uppfattning av övriga arter svanar, gäss, änder, lommar, doppingar, skarvar och hägrar, har jag i Tabell 2 ställt samman uppgifter om arter

som både observerats under september-räkningarna men som också setts vid andra tillfällen under året i sjön och i dess närmaste omgivning. Tabellen innehåller 1. totalt inräknade individer vid septemberräkningarna under hela perioden (1970–2023), 2. maximalt antal vid ett och samma inventeringstillfälle, 3. antal inventeringsdagar då arten observerats och 4. hur vi bedömer populationsutvecklingen under 30 år, lokalt och regionalt samt 5. det maximala antalet individer som setts inom området (ofta uppgifter hämtade från Artportalen).

Slutsats

Vi kan avslutningsvis konstatera att Finjasjön, efter en rejäl "svacka" under slutet av 1970-talet till mitten av 1990-talet, åter är en värdefull lokal för fåglar, främst vad avser rastande och övervintrande fåglar. Låt vara att artsammansättningen, både avseende häckande och rastande fåglar, ser annorlunda ut.

Under dessa år har vi märkt en korrelation mellan bra siktdjup och många fågelindivider och att hårda isvintrar kan spela in. Vi har även noterat att fåglarna ganska snabbt responderar på vattenkvaliteten och därmed kan anses som en god indikator på sjöns välmående. Just knipen är en sådan art, och det var också därför den utsågs till Hässleholms kommunfågel!

Jag vill höja ett "varnande finger" för utvecklingen under de senaste tre åren (2021–23), då vi noterat att siktdjupet blivit något sämre i september och att flera arter minskat i antal (knölsvan, gräsand, bläsand, knipa och sothöna), medan totalantalet ligger kvar på höga nivåer. Det sistnämnda beror ju naturligtvis på att antalet grågäss blir alltmer dominerande – vid räkningarna 2022 och 2023 utgjorde gässen hela 84 respektive 63 % av antalet indivi-

der i sjön. Beror övriga arters tillbakagång huvudsakligen på delvis försämrad vattenkvalitet, eller finns det fler orsaker? Hur stor roll spelar t.ex. predationen från talrika minkar? Eller från andra fåglar som havsörn och storskarv? Tränger grågässen undan övriga arter? De borde ju inte konkurrera om födan, då gässen ofta söker sin föda på omgivande fält (vilket i och för sig till del även gräs- och bläsand gör). Vi kommer med spänning att följa utvecklingen de kommande åren!

De experter som undersökt sjön inom ramen för ett omfattande Finjasjöprojekt menar att det – förutom reduktionsfisket – kommer att krävas ytterligare åtgärder för att på sikt återställa sjön, bl.a. att binda sedimentet på sjöns botten, som läcker fosfor, med hjälp av aluminiumklorid. Det skulle ha en potential att ta bort mer än 80 % av övergödningsproblematiken. Minskat läckage från skogs- och jordbruksmark samt anläggande av näringsupptagande våtmarker skulle ytterligare förbättra sjöns vattenkvalitet.

Hursomhelst, det kostar mycket att återställa "gamla synder" – något att tänka på när det gäller framtida miljöprövningar, som måste genomföras ytterst seriöst!

Tack

Avslutningsvis vill jag rikta ett stort tack till de personer ur GBF som tillsammans med mig lett alla dessa räkningar: framlidne Jan-Eric Nilsson (som tog initiativet till räkningarna) och Björn Berggren.

Inte att förglömma alla de trogna och lojala andfågelräknare ur vår förening som alltid ställt upp i ur och skur och räknat fåglarna i Finjasjön och i Stoby och Magle våtmarker. Tack, tack till er alla!

Det enda som för närvarande bekymrar mig lite grann, är att vi måste hitta nya räknare som tar över när vi som hållit på länge inte orkar längre!

Referenser

- Ahlqvist, J. & Svensson, E. 2020. Inventering av fåglarna i Magle och Stoby våtmarker. *Natur i Göinge ny serie nr 51*, sid. 8-9.
- Artportalen. 2023. SLU / Artdatabanken
- Bengtsson, K. & Green, M. 2013. *Skånes Fågelatlas*. SkOF, Vellinge.
- Green, M. m.fl. 2023. *Övervakning av fåglarnas populationsutveckling. Årsrapport 2022*. Lunds universitet.
- Gustavsson, A. 1994. Finjasjöns fåglar avslöjar miljöförändringar. *Natur i Göinge ny serie nr 24*, sid. 33-35.
- Gustavsson, A. m.fl. 1996. Magle våtmark. *Natur i Göinge ny serie nr 27*, sid. 12-29.
- Gustavsson, A. 2005. Magle våtmark – dammar med fågel eller fisk. *Natur i Göinge ny serie nr 36*, sid. 16-27.
- Johnsson, T. 1983. Rastande fåglar vid nordvästra Finjasjön sensommaren 1983. *Natur i Göinge ny serie nr 14*, sid. 24-31.
- Johnsson, T. 1985. Finjasjöns häckfåglar 1985. *Natur i Göinge ny serie nr 16*, sid. 9-17.
- Johnsson, T. 1985. Fågelön i nordvästra Finjasjön. Redovisning av 10 års inventeringar. *Natur i Göinge ny serie nr 16*, sid. 45-48.
- Johnsson, T. 1988. Etthundra andfågelräkningar i Finjasjön under åren 1969-1988. *Natur i Göinge ny serie nr 19*, sid. 14-21.
- Johnsson, T. 1996. När hösten kom rastade änderna i stor mängd – antalet rastade änder under 24 år. *Natur i Göinge ny serie nr 27*, sid. 35-38.
- Johnsson, T. 2009. Fyrtio andfågelräkningar i Finjasjön i september 1970-2009 och några i Magle våtmark 1995-2009. *Natur i Göinge ny serie nr 40*, sid. 19-33.
- Johnsson, T. 2015. Extremt många rastande fåglar i Finjasjön hösten 2015. *Natur i Göinge ny serie nr 46*, sid. 17-19.

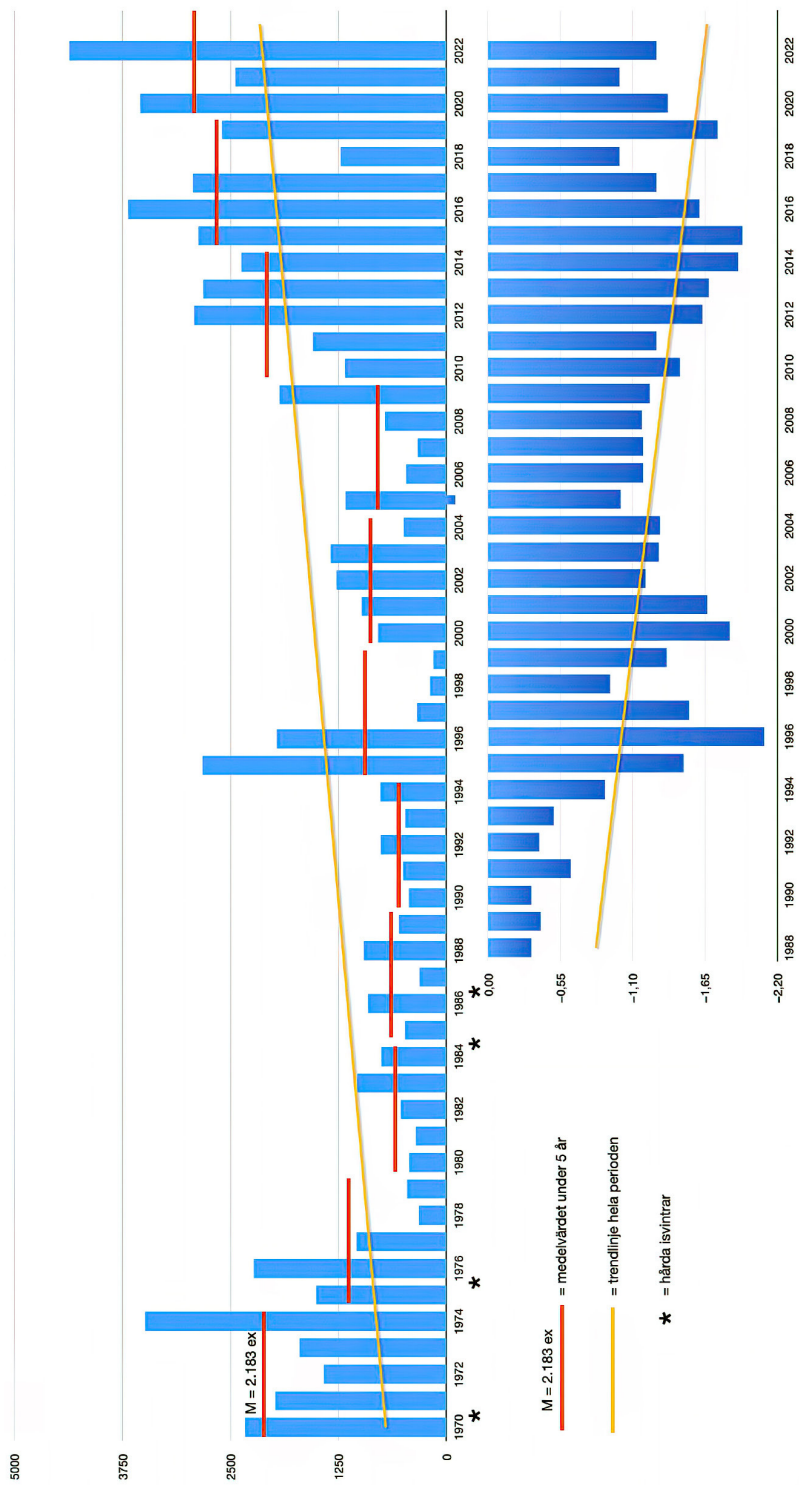
Uppsatsen finns även att läsa på www.skof.se. Här finns även de enskilda arternas beståndsutveckling presenterad i diagramform.

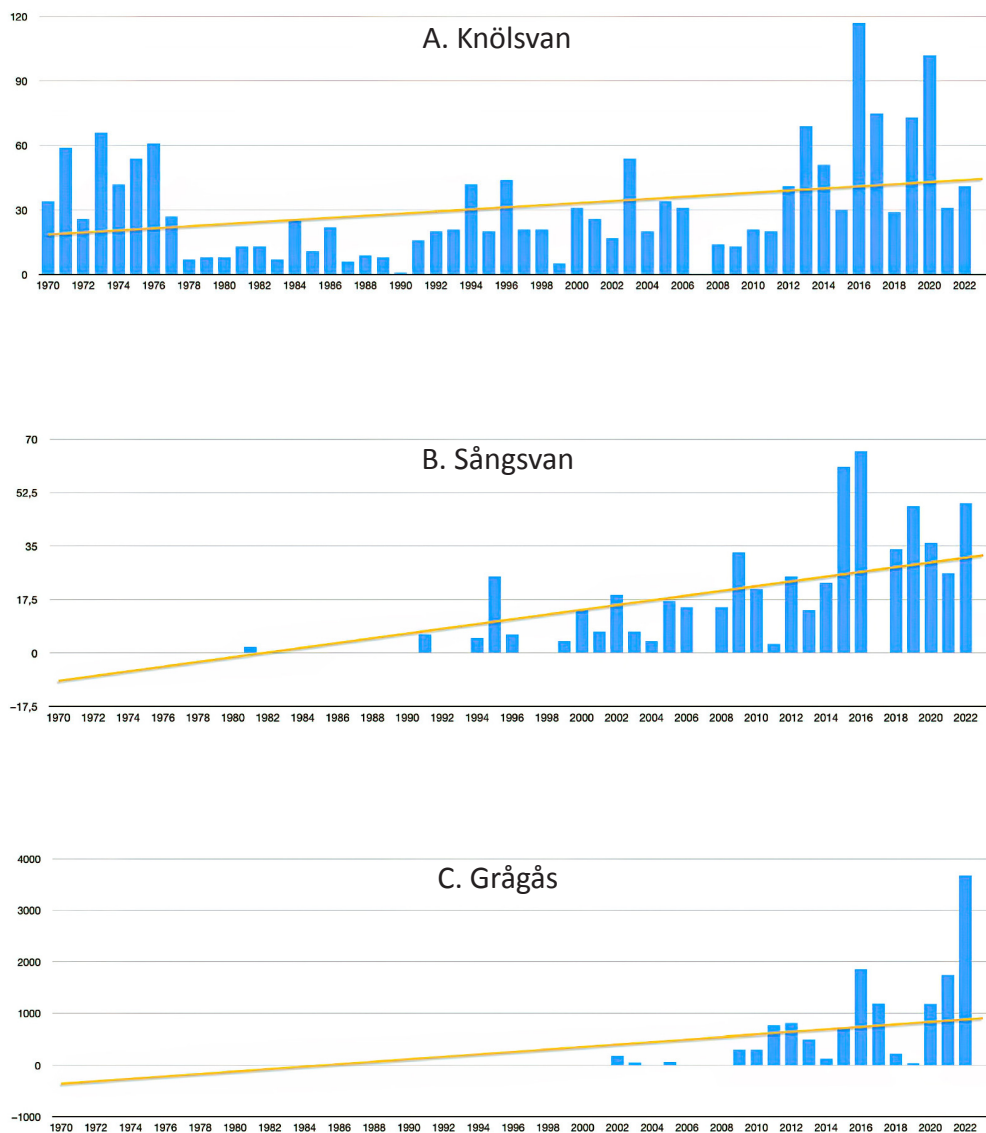
Spelande knipor i Finjasjön 9 mars 2023.

- Johnsson, T. 2015. Trettio års andfågelräkningar i maj månad (1986-2015). *Natur i Göinge ny serie nr 46*, sid. 20-24.
- Johnsson, T. 2016. Finjasjöns häckfågelfauna 2016 – en inventeringsrapport. *Natur i Göinge ny serie nr 47*, sid. 3-14.
- Nilsson, J.-E. 1973. Simfåglar i Finjasjön. Del 1. Svanar. *Natur i Göinge ny serie nr 4*, sid. 6-19.
- Nilsson, J.-E. 1974. Simfåglar i Finjasjön. Del 2. Lommar, skäggdopping. *Natur i Göinge ny serie nr 5*, sid. 15-24.
- Nilsson, J.-E. 1975. Häckande simfåglar i Finjasjön 1975. *Natur i Göinge ny serie nr 5*, sid. 1-3.
- Nilsson, J.-E. 1975. Simfåglar i Finjasjön. Del 3. Doppingar, skrakar. *Natur i Göinge ny serie nr 5*, sid. 4-14.
- Nilsson, J.-E. 1976. Simfåglar i Finjasjön. Del 4. Dykänder. *Natur i Göinge ny serie nr 7*, sid. 5-18.
- Nilsson, J.-E. 1977. Simfåglar i Finjasjön. Del 5. Storskarv, häger, simänder. *Natur i Göinge ny serie nr 8*, sid. 13-25.
- Nilsson, J.-E. 1978. Simfåglar i Finjasjön. Del 6. Gravand, gäss, rörhöna, sothöna. *Natur i Göinge ny serie nr 9*, sid. 5-15.
- Nilsson, J.-E. 1980. Fågelsjö på utdöende? *Natur i Göinge ny serie nr 11*, sid. 1-3.

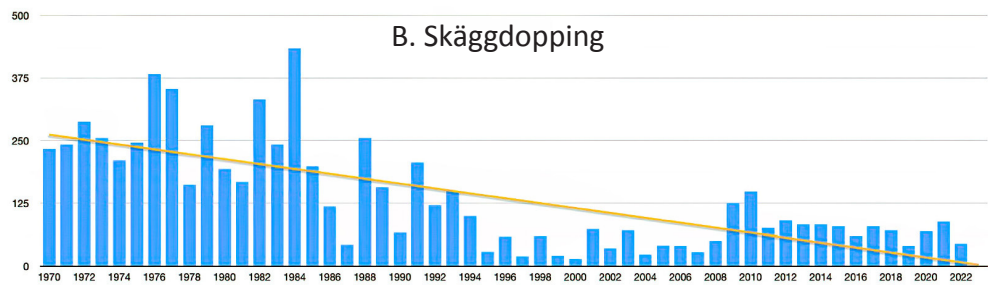
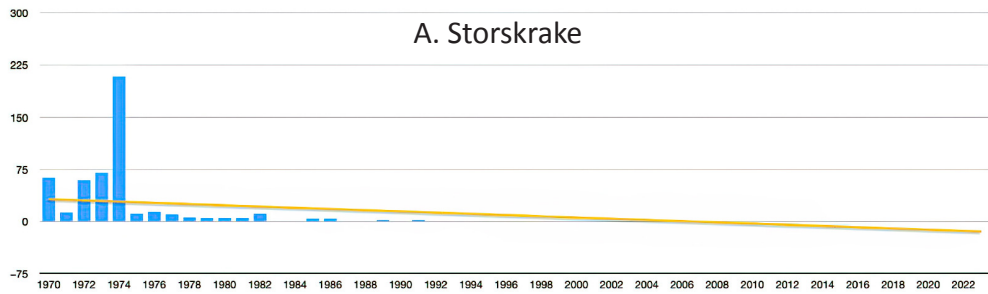
Thomas Johnsson
thomas@clangula.se

Figur 4. Det totala antalet individer i Finjasjön under september 1970–2022 samt sikt djupet (sommarmedelvärdet) i sjön.

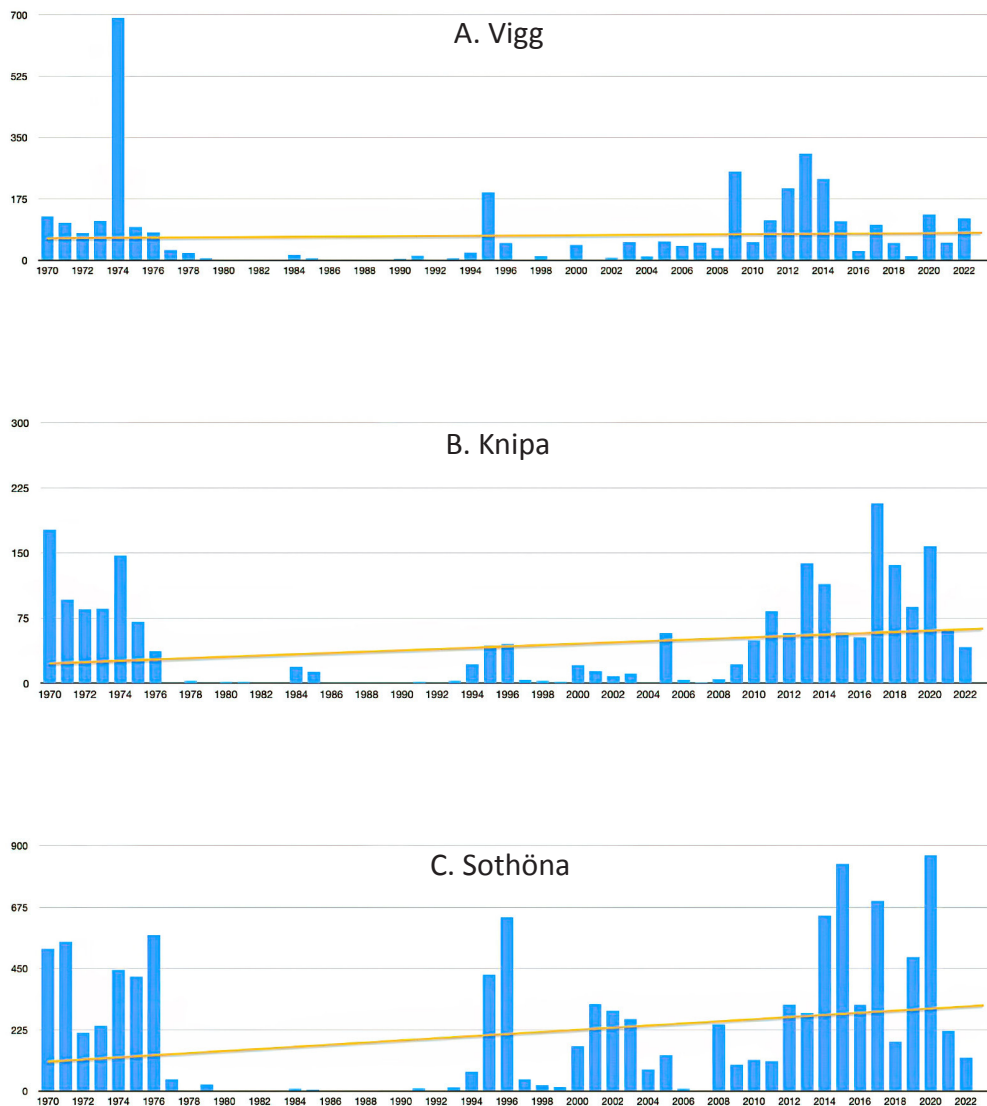

Figur 5. Arter som ökat i antal enligt septemberräkningarna 1970–2022:
A. Knölsvan; B. Sångsvan; C. Grågås.

Figur 6. Arter som minskat i antal enligt septemberräkningarna 1970–2022:
A. Storskrake; B. Skäggdopping.

Figur 7. Arter som återtagit tidigare numerär enligt septemberräkningarna 1970–2022: A. Vigg; B. Knipa; C. Sothöna.